

KÓFALVI TAMÁS

A pécsváradi konvent külső hiteleshelyi tevékenységének főbb jellemzői 1526-ig*

BEVEZETŐ

A pécsváradi bencés konvent a középkori Magyarország egyik legkorábbi alapítású és igen nagy tekintélyű bencés monostora volt. Alapítása, bár annak pontos időpontja nem ismert, Szent István király nevéhez fűződik.¹ A kolostor későbbi története során e tény már önmagában is jelentősen hozzájárulhatott annak a presztízsnak a megszerzéséhez, amely révén a pécsváradi szerzetesközösség a hivatali élet résztvevőinek és a magánembereknek a bizalmát egyaránt elnyerte. Az alapítás körülményein kívül természetesen más is hozzájárult a monostor tekintélyének növekedéséhez. Az Árpádok családjával,² illetve a rend magyarországi központjával, Pannonhalmával³ fenntartott szoros kapcsolat, a monostor gazdasági

* Jelen tanulmány kutatásait az OTKA F29427 számú pályázata támogatta.

¹ Az apátság 1015-re datált alapítólevele valószínűleg 13. század eleji hamisítvány. Az alapítólevél kritikai kiadása, amely az átiratokról és a kutatástörténetről is pontos rendszerezést ad: DHA 63–80. Eszerint az oklevél egyik példányára már a 15. században rákerült a „hamis” minősítés.

² Az alapítólevél külön is említi a Domoszló herceg, valamint Szent László és II. Béla által tett adományokat. Domoszló herceg adományaként tartja számon az alapítólevél a Szolnok megyei Marton és Fegyvernek falvakat, egy ezüst táblát Szent Benedek oltára elé, valamint egy úti oltárt. Sőt, a hagyomány szerint a herceg végső nyughelyéül is a pécsváradi monostor szolgált. Sokáig Szent László alapításának tulajdonították az apátságtól nem messze fekvő *Ecclesia Sancti Ladislai Regis* templomát (ma Püspökszentlászló), amely Pécsvárad perjelsége volt. Még szorosabb szálak fűzhették Pécsváradhoz II. Béla királyt, hisz’ miután apja, Álmos az 1120-as évek közepén Bizáncba menekült, ő maga Pécsváradon talált menedékre, és mintegy két évig élt itt.

³ Szemléletesen bizonyítja Pécsvárad és Pannonhalma szoros kapcsolatát, hogy 1252-ben a pannonhalmi szerzetesek Favust választják monostoruk vezetőjévé, aki addig pécsváradi apát volt. Róma eleinte nem fogadta el a választás eredményét, később azonban mégis jóváhagyta és megerősítette azt. Erről maradt ránk IV. Ince pápa oklevele, amelyből azonban magán a megválasztás tényén kívül nem sok derül ki Favus pécsváradi tevékenységéről, minthogy az oklevél javarészt csak sztereotíp jelzőkkel – hívó férfiú, érdemdús élet – illeti őt. PRT II. 289.

háttérének szilárdsága,⁴ valamint a pápától kapott megbízások⁵ mind növelték a monostor tekintélyét. A konvent hiteleshelyi működésének első, ám minden bizonnyal nem a legkorábbi emléke 1254-ből maradt ránk.⁶ Ettől kezdve a pécsváradi szerzetesközösség tagjai megszakitás nélkül részt vettek a magyar közéletben, hiteleshelyi munkájukat egészen a monostor törökök általi, 1543-ban bekövetkezett elfoglalásáig folytatták. A hiteleshelyi tevékenységnek – az elvégzendő munka helyszínét tekintve – két nagy típusa különíthető el: a belső és a külső hiteleshelyi tevékenység. Az előbbi esetében az ügyfelek személyesen keresték fel a monostort, hogy különböző jogügyleteikről nyilatkozatot téve, azok írásos bizonyítékául oklevelet állíttassanak ki maguknak. Ezen ügyek között a birtokok adásvétele és zálogba adása volt a leggyakoribb. Közülük is megkülönböztetett figyelmet érdemelnek azok az – e keretek között nem részletezhető – esetek, amelyek magában a városban vagy annak közvetlen környékén zajlott ügyeket örökítettek ránk, hiszen ezek a város és környezetének helytörténete szempontjából szolgálnak igen értékes információkkal.

A KÜLSŐ HITELESHELYI MUNKA TÍPUSAI A PÉCSVÁRADI KONVENT GYAKORLATÁBAN

A pécsváradi konvent által végzett külső munkák között el kell különítenünk a magánjogi, illetve a közjogi alapon végrehajtott eljárásokat. Az első csoportba

⁴ A 13. században az apátság két legfőbb bevételi forrását a só és a bor jelentette. Pécsvárad igen előkelő helyet vívott ki magának a beregi sógyezmény megkötésekor, amelynek értelmében az apát 2000 kocka kósó tárolására kapott felhatalmazást, ugyanannyiéra, mint Esztergom, Fehérvár, Zirc és Pilis. Fejér III/2. 320–322. és 329. A Dél-Dunántúlon a pécsváradi apáton kívül csak a pécsi püspök tartott fenn sóraktárakat.

⁵ PRT I. 632–633., 644., 663–667., 683–684.; Fejér VI/1. 128–129.; Iosephus Koller: *Historia episcopatus Quinqueeclesiarum. I–VII. Posonii–Pesthini 1782–1812.* II. 109.

⁶ Dl. 86 830. Az oklevél szövegének egy, közvetlenül az eredetiről készült átirása is fennmaradt 1400-ból, amelynek kiadója szintén a pécsváradi konvent. (Dl. 78 369.) Az oklevél szövegének átiratról készült kiadása megtalálható: *A zichy és vásonkeői gróf Zichy család idősb ágának okmánytára. Codex diplomaticus domus senioris comitum Zichy de Zich et Vásonkeő. I–XII.* Szerk.: Nagy Imre, Nagy Iván, Véghely Dezső, Kammerer Ernő, Lukács Pál. Pest-Bp. 1871–1931. I. 7–8. Regesztája: *Capitulum I. Tanulmányok a középkori magyar egyház történetéből.* Szerk.: Koszta László. Szeged 1998. 151. (1. sz.)

sorolhatók azok az esetek, amelyek során a konvent az ügyfél vagy ügyfelek hívására küldte ki emberét, aki a monostorba visszatérve beszámolt az előtte, a helyszínen lezajlott jogi eseményről, majd ezt követően a konvent e jelentés alapján állította ki az ügyről szóló oklevelet. A pécsváradi konvent gyakorlatában az ilyen típusú eljárásokra minden esetben *fassio*⁷ felvétele érdekében került sor, vagyis a hiteleshely ugyanolyan minőségben került kapcsolatba a felekkel, mint a belső munka többsége során. A felek hívására végzett külső hiteleshelyi tevékenység Pécsvárad esetében a belső munka speciális formájának számított. Ezt bizonyítja az ilyen esetek előfordulásának ritkasága is. Az 1254 és 1526 közötti majd három évszázadból mindössze 5 olyan esetről tudunk, amelyben a konvent a felek kérésére küldte ki emberét.⁸ Az első ilyen eset az 1302. augusztus 22-én kelt oklevélben⁹ maradt fenn, amely szerint a konvent Óvári Konrád lányunokájának kérésére Kathl falu papját küldte tanúul, aki előtt ügyvédek megbízására került sor. A következő alkalommal¹⁰ szintén az Óvári család egyik tagjához, Óvári Konrád Jakab nevű fiának özvegyéhez, Erzsébet úrasszonyhoz¹¹ ment ki hiteleshelyi ember, hogy végrendeletét meghallgassa. Az 1365. április 29-én kelt oklevél¹² tanúsága szerint a konvent a betegsége miatt ágyban fekvő Leharchfalvai Tamás mester végrendelezéséhez küldte tanúul emberét, 1501. február 1-jén¹³ pedig a szintén betegsége miatt akadályoztatott Daróci Miklós vállalt – Dénes és Máté testvérek jelenlétében – kötelezettséget adósságának visszafizetésére. A középkorból fennmaradt esetek közül utolsóként 1525-ből értesülünk az ügyfél kérésére végzett külső eljárásról.¹⁴ Szeptember 24-én János és István szerzetesek, a súlyos betegségben szenvedő Gyulai Gergely kérésére annak Gyula birtokon álló házához

⁷ Jogi tartalmú akaratnyilvánítás, valamely jogi tény vagy cselekmény bevallása.

⁸ E kérdés tekintetében a fennmaradt okleveles anyag – legalábbis arányaiban – valószínűleg jól reprezentálja a teljességet.

⁹ Df. 259 790. Kiadása: AO I. 37., regesztája: Anjou-oklt. I. 267. sz.

¹⁰ A konvent 1339. február 13-án kiadott oklevele számol be róla. Df. 259 847. Regesztája: Anjou-oklt. XXIII. 82. sz.

¹¹ Származását illetően szintén tekintélyes családba tartozott, Jula bán Miklós nevű fiától született unokája volt.

¹² Dl. 94 089.

¹³ A konvent az eljárásról szóló oklevelet 1501. február 3-án állította ki. Df. 233 250.

¹⁴ Az erről szóló oklevél 1525. szeptember 25-én kelt. Df. 260 203.

mentek, ahol Gergely több személyt is ügyvédjének vallott.¹⁵ Az említett esetekből is kitűnik, hogy az ilyen jellegű eljárásokat általában valamilyen rendkívüli körülmény – betegség vagy az idős kor – kényszerítette ki. Ez a tény, valamint az, hogy a bevallások megtételének ez a módja minden bizonnyal költségesebb volt annál, mint amikor valaki személyesen kereste fel a hiteleshelyet, megfelelő magyarázatot ad az efféle esetek alacsony számára.

A pécsváradi konvent gyakorlatában a külső hiteleshelyi munka szinte egészét a közjogi alapon végzett eljárások tették ki. Ezek jogi alapját az Aranybulla 1231. évi megújításának 21. cikkelye teremtette meg, amely kimondja, hogy „...mivel az országban sokan szenvednek sérelmet a hamis poroszlók miatt, ezek idézései vagy tanúbizonyosságai ne legyenek érvényesek, csak a megyés püspök vagy a káptalan tanúbizonyossága által (...), s a meggyanúsított poroszló is csak ezek tanúbizonyossága által tisztázhatta magát...”.¹⁶ Ilyen jellegű eljárásra mindig csak parancslevél (*mandatum*) alapján került sor.¹⁷ A parancslevél lehetett egy konkrét ügy kapcsán a konventnek címzett, vagy az ügyfél számára kiadott és általa őrzött, hosszabb időn át¹⁸ felhasználható, általános érvényű parancslevél.¹⁹ Ami a közjogi alapon végzett külső hiteleshelyi munka konkrét eseteit illeti, elmondható, hogy a pécsváradi konvent gyakorlatában ezek 90 %-át a tudományvételek jelentették.

¹⁵ A kijelölt ügyvédek nemcsak a megyebeli nemesek közül kerültek ki, hanem – nyilván a Budán folyó perszakashozban való képviselő megkönnyítése végett – Fychor Benedek budai lakos is köztük volt.

¹⁶ Történelmünk a jogalkotás tükrében. Sarkalatos honi törvényeinkből 1001–1949. Közreadja Beér János és Csizmadia Andor. Bp. 1966. 97.

¹⁷ A pécsváradi konventet a király, a nádor, az országbíró és a macsói bán utasította leggyakrabban külső eljárás lefolytatására. E kérdéskörnek a pécsi káptalanra vonatkozó részletes elemzését l. Koszta László: A pécsi székeskáptalan hiteleshelyi tevékenysége (1214–1353). Tanulmányok Pécs történetéből 4. Pécs 1998. (a továbbiakban: Koszta 1998.) 28–30.

¹⁸ Ez általában egy évet jelentett.

¹⁹ Pécsváradon jellemzően ez utóbbi típust használták például a gyulai pálosok, vagy még inkább a margitszigeti apácák megbízottjai, de a szekszárdi és a bátai apát, továbbá a pécsi püspök és káptalanja, valamint a bátmonostoriak is rendelkeztek ilyenekkel. A legtöbb fennmaradt esetben a margitszigeti apácák ügyvédei használták az általános parancslevelet: 1353. (Dl. 4400.), 1355. (Dl. 4516.), 1358. (Dl. 4749.), 1366. (Dl. 5470., Dl. 5515., Dl. 5516.), 1367. (Dl. 5632.), 1374. (Dl. 6224.), 1376. (Dl. 6857.), 1382. (Dl. 6916., Dl. 6917.), 1413. (Dl. 10 105.), 1414. (Dl. 10 224.). A *mandatum generale* használata nagymértékben megkönnyítette az ügyintéztést, és felgyorsította a per folyamatát. A pécsi káptalanra nézve l. Koszta 1998. 27.

Ezek során a konvent kiküldöttjének az ügyben eljáró világi személy (királyi, nádori, báni ember, stb.) társaságában általában a parancslevélben foglaltak igazságtartalmáról kellett meggyőződnie a helyszínen végzett kihallgatások révén. A pécsváradi konvent az ilyen eljárásról készített jelentőlevelében szó szerint átírja a parancslevelet, s ezáltal az abban foglalt ügyet, majd ennek végén csak a kihallgatások eredményét közli, legtöbbször megerősítve a *mandatum*ban szereplő állításokat. Jóval kisebb a számuk, de még jellemzőnek mondhatók a konvent munkájában a birtokba iktatások és a határjárások esetei. E két típus oklevelei tartalmazzák a legértékesebb információkat a hiteleshely működési területének helytörténetére nézve. A nyomozásról szóló jelentőlevelekben átírt *mandatum*ok ugyanis sok esetben csak ebben a formában maradtak fenn, a bennük szereplő esetek – legtöbbször hatalmaskodások – pedig a mikrotörténelem kutatásához nélkülözhetetlenek, de gyakran az országos köztörténet számára is jól hasznosítható információkat tartalmaznak. A birtokba iktatásokról, határjárásokról kiállított oklevelek adatai a birtoktörténet, a gazdaságtörténet, illetve a leírásokban szereplő nem kevés vulgáris szó révén a nyelvtörténet és a művelődéstörténet számára jelentenek gazdag forrásbázist. A harmadik, már elenyésző számú alkalmat jelentő kategóriába az egyéb eljárások sorolhatók, mint például a fogott bírák döntésénél való jelenlét, három vásáron való kikiáltás, oklevél bemutatása, idézés.²⁰

A KONVENT KÜLSŐ MUNKÁJÁNAK SZEMÉLYI FELTÉTELEI ÉS HATÁSA A SZERZETESKÖZÖSSÉGRE

A pécsváradi konvent a külső hiteleshelyi munkát az egész középkorban legnagyobbbrészt konventbeli szerzetesekkel végeztette, s ezen a hiteleshelyi munka mennyiségének 14., de főként 15. századbeli rohamos növekedése sem változtatott. Pedig e növekedés miatt azt várhatnánk, hogy a külső munkára küldött emberek között éppen ettől az időszaktól kezdve tűnnek fel gyakrabban a világi papok és tisztségviselők. A fennmaradt oklevelek tanúsága szerint azonban Pécsváradon épp ellenkező folyamat játszódott le. A nem konventbeli megbízottak

²⁰ E jogi aktusra leggyakrabban a tudományvételek és a birtokba iktatások esetén került sor, a kizárólag idézés céljával végzett eljárások ritkák.

kiküldése éppen a hiteleshelyi tevékenység korai időszakára, az Árpád-korra és a 14. század első felére jellemző. A sokkal jelentősebb hiteleshelyi forgalmat²¹ mutató 15. században ezzel szemben szinte kivétel nélkül a monostor szerzetesei végezték a külső hiteleshelyi munkát, pedig nem egy esetben egyszerre két szerzetest is kiküldtek ugyanabban az ügyben, egyiküket az alperes, másikukat pedig a felperes számára.²² Azokban az esetekben, amikor a konvent nem egyszerű szerzeteseket küldött ki a hiteleshelyi munka elvégzésére, akkor a legtöbbször az apátság fennhatósága alá tartozó plébánia papját bízta meg ezzel.²³ Előfordult az is, hogy valamelyik tisztségviselő szerzetest – a *cristost*²⁴ vagy a *perjelt*²⁵ –, esetleg a konventi jegyzőt²⁶ jelölték ki a kolostoron kívüli eljárásra.

Az, hogy a pécsváradi konvent a külső hiteleshelyi megbízásait szinte teljes egészében szerzetesek kiküldése révén teljesítette, felveti azt a kérdést, hogy a külvilággal való gyakori érintkezés vajon milyen hatást gyakorolhatott a szerzetesi életre. E kérdés megválaszolásához maguk a hiteleshelyi oklevelek viszonylag kevés támpontot nyújtanak, belőlük csak a kolostoron kívül eltöltött idő hosszúságára következtethetünk. Ez érthető is, hiszen a hiteleshelyek által kiadott oklevelek jogi természetű iratok voltak, amelyek kiállításáért ráadásul az érintett

²¹ Meg kell jegyezni, hogy a forgalom növekedését a fennmaradt pécsváradi oklevelek nem reprezentálják, talán fennmaradásuk egyenetlensége mossa el a változást. A konvent hiteleshelyi munkájából 1300–1399 és 1400–1499 között egyaránt körülbelül 400 oklevél maradt fenn. E két évszázadból a szekszárdi konvent hiteleshelyi működéséről 160, illetve 320, a somogyieről pedig 540, illetve 760 fennmaradt oklevél tanúskodik. Ugyanezek az adatok más hiteleshelyeknél: pécsi káptalan 540 és 380, pozsegai káptalan 190 és 240, boszniai káptalan 140 és 220, pannonhalmi konvent 240 és 470. (A statisztikák a Magyar Országos Levéltár Mohács előtti gyűjteményének számítógépes adatbázisa alapján készültek, így a mutatóhibákat ugyan nem küszöbölik ki, de arányaikban talán mégis jól érzékeltetik a változást. Az értékeket kerekítettem.)

²² 1358. április 19. (Dl. 77 221.), 1393. január 20. (Dl. 78 091.), 1437. április 19. (Dl. 13 035.)

²³ Pl. 1296. november 27. (Df. 259 769.), 1302. augusztus 22. (Df. 259 790.), 1312. december 19. (Dl. 76 225.), 1320. január 26. (Dl. 76 259.), 1320. június 27. (Dl. 76 267.), 1346. május 3. (Dl. 3842.)

²⁴ 1406. június 14. (Dl. 78 700.), 1449. december 31. (átirat/Dl. 13 398.), 1454. február 21. (átirat/Dl. 4157.), 1498. december 30. (Df. 279 454.), 1499. július 19. (Df. 233 298.), 1516. augusztus 2. (Dl. 31 012.), 1518. december 2. (Df. 261 934.)

²⁵ 1463. január 3. (Dl. 33 811., Dl. 33 812., Dl. 33 813.)

²⁶ 1395. április 3. (átirat/Dl. 50 307., aljegyző), 1422. május 17. (Df. 231 023.), 1442. október 11. (Dl. 13 680.)

félnek kellett fizetnie, így ezekbe a dokumentumokba csak ritkán került bele közvetlen információ a munka elvégzésének módjáról, illetve az eljárás nem szorosan jogi természetű eseményeiről. A bencés konventek esetében a hiteleshelyi munkának a közösség életére gyakorolt jelentős hatásairól azonban már azáltal is képet kaphatunk, ha a bencés életet szabályozó Regulának azokat a kitételeit, amelyek a kolostor és a külvilág kapcsolatrendszerét szabályozták összevetjük a hiteleshelyi munka által teremtett körülményekkel.

Szent Benedek Regulájának²⁷ hét olyan fejezete van, amely közvetve vagy közvetlenül a szerzetesközösség és a külvilág kapcsolatát szabályozza.²⁸ Ezekről a szabályokról általában elmondható, hogy a kolostor falait nemcsak fizikai, de igen szigorú spirituális válaszfalként is a közösség és a külvilág közé állítják. A hét említett fejezet közül kettő (50., 67.) teljes egészében azoknak a szerzeteseknek a teendőivel és fegyelmével foglalkozik, akik hosszabb időre hagyják el a monostort. Az ő számukra először is – mintegy hitbeli támaszul – igyekszik megerősíteni a szabályzat azt a lelki köteléket, amely a közösségbe fűzi az útra küldötteket.²⁹ Ugyanakkor azonban igyekszik elszigetelni is a visszatérőt, akinek először is hálát kell adnia szerencsés megérkezéséért, egyszersmind imádságaiban meg is kell tisztulnia a külvilág romboló hatásaitól.³⁰ A közösség fegyelmének és életmódjának tisztasága érdekében azonban még ennél is fontosabb volt, hogy a visszatérő ne ossza meg tapasztalatait testvéreivel, ellenkező esetben büntetéssel kellett szembenéznie.³¹

²⁷ Az idézetekhez a következő fordítást használom: Szent Benedek regulája. Ford.: Dr. Söveges Dávid OSB. Pannonhalma 1992. (a továbbiakban: R.) Az egyes fejezetek értelmezéséhez kiváló segítséget nyújt: Söveges Dávid: Magyarzatok Szent Benedek regulájához. Pannonhalma 1996. (a továbbiakban: Söveges 1996.)

²⁸ Ezek közül az egyik (55. fejezet) az útra küldött testvérek ruházatáról rendelkezik, így, mivel a jelenlegi témához szorosan nem kapcsolódik, nem térek ki rá. (R. 61.)

²⁹ „Az útra küldött testvérek ajánlják magukat az összes testvérnek és az apátnak imádságába. Az istenszolgálat végén egy imádsággal mindig emlékezzenek meg a távollévőkről. ...” (R. 73.)

³⁰ „...Visszatérve az újtujukról a testvérek azon a napon, amikor visszajöttek, minden imaóra végén boruljanak le az imaterem padlóján, és kérjék mindnyájuk imádságát azokért a hibákért, amelyekbe esetleg útközben rossz dolgok látása és hiábavaló beszédek hallása által beleshettek. ...” (Uo.)

³¹ „...Senki ne merészelje a másíknak elmondani, amit a monostoron kívül látott vagy hallott, mert az a legtöbbször romboló. Ha valaki ezt mégis meg merné tenni, azt a Regula szerint büntessék meg. ...” (Uo.)

A monostortól – munkavégzés vagy utazás miatt – messzire távolodókkal foglalkozik az 50. fejezet is, amely az elrendelt imaórák minden körülmények közti elvégzését írja elő, bár az úton lévők esetében megengedő hangvételi az imaórák időpontjának tekintetében.³² Rögtön a következő fejezetben (51.) szabályozza a Regula a nem messze távozók kötelezettségét, amikor megtiltja számukra a kolostor falain kívül történő étkezést, kivéve ha arra az apát külön engedélyt ad.³³ Bár a szöveg kifejezetten csak az étkezéstől tiltja a szerzetest, de ez értelmezhető így is: még enni se egyen a kolostoron kívül. A kolostort hosszabb vagy rövidebb időre elhagyó szerzeteseken kívül a külvilággal a kapus szolgálatra beosztott testvérek tarthattak kapcsolatot. A kapus személyének kiválasztásánál is ez az egyik legfőbb szempont.³⁴ A kapusokról szóló (66.) fejezetben szintén nagy hangsúlyt kap az elzárkózás igénye, amit a Regula a közösség minden tagjára nézve kötelezőnek tart.³⁵

Szintén a külvilág betörésének lehetőségét rejtették magukban a kolostorba érkező vendégek, zarándokok. Bár a Regula a közösség számára – a Biblia egyik

³² „Azok a testvérek, akik nagyobb távolságban dolgoznak, és így nem tudnak a megfelelő imaórára az imateremben megjelenni, és az apát is úgy ítéli meg, hogy ez a helyzet, azok ott a munkahelyen végezzék az istenszolgálatot, és szent félelemmel hajtás meg térdüket. Hasonlóképpen azok se hagyják el az elrendelt imaórákat, akiket útra küldtek, hanem amint lehet, végezzék el magukban, és köteles szolgálatuk teljesítését ne mulasszák el.” (R. 57–58.)

³³ „Az a testvér, akit bármilyen ügyben küldenek ki, és előreláthatóan még aznap visszatérhet a monostorba, ne meljen ott kint enni, bármennyire is kínálná valaki, hacsak az apát ezt meg nem engedi neki. Ha másként cselekszik, közösiítsék ki.” (R. 58.)

³⁴ „A monostor kapujához rendeljenek egy idősebb okos testvért, aki értelmesen tud szót váltani, és akit éltes kora nem enged elcsatangolni. ...” (R. 72.) Az elcsatangolni (*vacari*) kifejezést néhányan szövegromlásnak tartják, a tétlenkedni (*vacari*) alak helyett (ti. a kapus, ha épp nincs semmi dolga, akkor se tétlenkedjék), amelyet azonban szerintem értelmileg meglehetősen erőltetett a kapus „éltes” korához és készenlétet igénylő feladatköréhez kapcsolni, arról nem is beszélve, hogy ez utóbbi alakot tartalmazó kézirat nem is maradt fenn. Vö. Söveges 1996. 263.

³⁵ „...A monostort, ha lehetséges, úgy kell építeni, hogy minden szükséges dolog, mint a víz, malom, kert és különféle műhelyek a monostoron belül legyenek, hogy a szerzeteseknek ne kelljen kint csatangolniuk, ami lelküknek éppen nem válik üdvére. ...” (R. 72.) Ezt a részt egyébként még hangsúlyosabbá teszi a fejezet záró rendelkezése: „...Azt akarjuk, hogy ezt a Regulát [valószínűleg a szabályzatnak ezzel a fejezettel záruló, egy kisebb részét - K. T.] a közösségben gyakrabban olvassák föl, hogy senki a testvérek közül ne menthesse magát azzal, hogy nem ismeri.” Vö. Söveges 1996. 265. Itt ismét meg kell említeni a már idézett 67. fejezet záró rendelkezését, mely nemcsak a külvilági tapasztalatairól beszámoló testvérek számára helyez kilátásba büntetést, hanem azok számára is, akik az apát engedélye nélkül hagyják el a monostort.

fontos tanítására támaszkodva – spirituális téren kiemelt szerepet tulajdonít a vendégek érkezésének,³⁶ a befogadásukkal foglalkozó (53.) fejezetben is érvényesül a közösség védelmének, a külvilág ártalmaitól való elszigetelésének igénye. A vendég befogadását közös imával kell kezdeni, a békecsók csak ezután következhet.³⁷ Természetesen a külvilág romboló hatású híreit, történeteit az érkező vendégek is behozhatták a kolostorba, épp ezért a testvéreknek tilos volt szóba elegyedni velük.³⁸ A Regula 54. fejezetének – amelynek bár alapvetően a magántulajdon megjelenésének megakadályozása lehetett a célja – egyik kitétele, mellyel a külvilágból érkező levelek elfogadását is tiltja, szintén a kívülről jövő információk kirekesztését, valamint a külvilághoz fűző kötelékek felszámolását célozza.³⁹

Ha tehát a Regula által ideálisnak tartott életmód követelményeit – amelyek egyik alappillére a külvilágtól és annak negatív hatásaitól történő elzárkózás volt – összevetjük azokkal a változásokkal, amelyeket a hiteleshelyi tevékenység ellátása okozott a szerzetesközösség tagjai számára, megállapíthatjuk, hogy a hiteleshelyi munka komoly részt ütött a közösség elzártságán, olyan csatornát nyitva meg, amelyen keresztül a szerzetesi és a világi életmód, kultúra és értékrend mindennapi, folyamatos kapcsolatba kerülhetett egymással. A hiteleshelyi feladatok ellátása alapvetően újat hozott a hiteleshelyi ügyintézésbe és oklevéladásba bekapcsolódó szerzetesek számára: megakadályozta őket abban, hogy a világtól teljesen elvonulva és elfordulva kivonhassák magukat a világi életmód, a népi kultúra hatásai alól.

³⁶ „Minden érkező vendéget úgy fogadjanak, mint magát Krisztust, mert ő maga mondja majd egykor: „Idegen voltam és befogadtatok engem.” (Mt 25,35) (R. 59.)

³⁷ „...Mihelyt tehát vendéget jelentettek, szolgálatkész szeretettel siessenek elébe az előljáró és a testvérek. Először együtt imádkozzanak, és csak azután egyesüljenek a békecsókban. Ezt a békecsókot tehát ne adják előbb, hanem csak az előrebocsátott imádság után, az ördög cselvetései miatt. ...” (Uo.)

³⁸ „...A vendégekhez pedig, aki arra parancsot nem kap, semmiképpen se csatlakozzék, és velük beszédbe ne elegyedjék, hanem ha találkozik velük, vagy meglátja őket, alázatosan köszönjön, amint mondotuk, és áldáskérés után menjen tovább azzal a megjegyzéssel, hogy neki nem szabad a vendéggel beszélgetnie.” (R. 60.)

³⁹ „Semmiképpen se legyen szabad a szerzetesnek sem szüleitől, sem bárki másától, de egymástól sem akár levelet, akár eulógiát vagy bármi csekély ajándékot elfogadnia vagy adnia az apát engedélye nélkül. ...” (Uo.)